

Теоретичні основи догляду за лісом

Загальне завдання рубок догляду за лісом – ефективне використання продуктивних сил природи для вирощування цінних деревостанів. Завдяки рубкам догляду можна покращити склад насаджень, збільшити приріст, сформувати стовбури найкращих технічних якостей і відповідно розвинені крони, покращити та зберегти родючість ґрунту, виховати стійкі до хвороб і нападу шкідників дерева.

РУБКИ ДОГЛЯДУ ЗА ЛІСОМ

ОСВІТЛЕННЯ - ДО 10 РОКІВ

ПРОРІДЖУВАННЯ - 21 - 40 РОКІВ

ПРОЧИСТКИ 11 - 20 РОКІВ

ПРОХІДНІ РУБКИ - 41 І БІЛЬШЕ РОКІВ

МЕТОДИ РУБОК ДОГЛЯДУ

НИЗОВИЙ МЕТОД

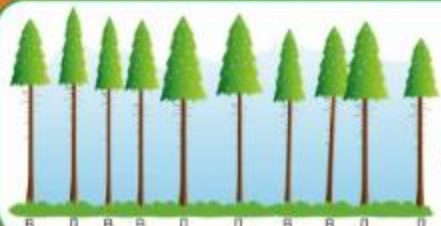
ДО
РУБКИ

ВЕРХОВИЙ МЕТОД

ДО
РУБКИ

КОМБІНОВАНИЙ МЕТОД

ПІСЛЯ
РУБКИ

ПІСЛЯ
РУБКИ

Загальні відомості про догляд за лісом

У природних умовах ліс проходить жорстку боротьбу за існування:

- ✓ із сотень тисяч молодих рослин до 20 років виживає лише 6–8 тис.,
- ✓ до 100 років – лише кілька сотень дерев.

Природні лісостани не завжди мають потрібний породний склад і якість деревини, яка важлива для господарства. Мета догляду за лісом: створити насадження, що відповідають економічним та екологічним потребам.

Історія догляду:

- ✓ перші спроби – монастирські ліси часів Київської Русі,
- ✓ з часом виробилася система заходів, яка отримала назву догляд за лісом.

Природне зрідження дерев з віком часто не відповідає потребам господарства, тому його замінюють штучним (ціленаправленим) зрідженням.

Основні заходи догляду за лісом

Рубки догляду – періодична вирубка частини дерев для поліпшення росту і складу насадження.

Основні заходи догляду за лісом

Санітарні рубки – видалення хворих або пошкоджених дерев для оздоровлення лісу.

Основні заходи догляду за лісом

Омолодження підліску – оновлення молодих дерев для підтримки здорового покоління.

Основні заходи догляду за лісом

Догляд за узліссями – контролює розвиток лісових крайових зон.

Основні заходи догляду за лісом

Обрізка гілля та сучків – підвищує якість деревини, запобігає дефектам.

Основні заходи догляду за лісом

Хімічний догляд – боротьба зі шкідниками, бур'янами та хворобами.

Основні заходи догляду за лісом

Формування лісових ландшафтів – забезпечення естетичних, рекреаційних та екологічних функцій лісу.

Обґрунтування рубок догляду

- ✓ Рубки догляду спочатку сприймалися **утилітарно**, їх значення недооцінювали.
- ✓ Сьогодні виділяють **економічні та біологічні підстави** проведення рубок

Економічні аспекти:

- ✓ Доцільність проведення рубок у малонаселених або важкодоступних районах (гори, ліси з малим попитом на деревину).
- ✓ Додаткова деревина – до 40% від кількості, що заготовлюється при головній рубці.
- ✓ Важливо оцінювати перспективний ефект, а не короткостроковий прибуток.

Біологічні аспекти:

- ✓ Вплив на фізіологію дерев – покращення росту, розвитку, якості деревини.
- ✓ Зміни мікроклімату та ґрунтових умов: температура, освітленість, вологість, активність мікробів.
- ✓ Рубки догляду дозволяють деревостанам ефективніше використовувати енергію сонця і поживні речовини.

Механізм впливу рубок догляду

- ❖ Вирубка частини дерев → **більше світла в кронах і на землю.**
- ❖ Світло – ключовий фактор для росту лісу (Проф. Іванов, Бек).
- ❖ Освітленість після рубки:
 - ✓ в кронах ↑ 3–5 разів,
 - ✓ подовжується світловий день на 1–2 години, що важливо для фотосинтезу.
- ❖ Позитивні наслідки:
 - ✓ ↑ маса листя/хвої (1,1–1,7 рази),
 - ✓ ↑ частка світлового листя/хвої → активізація фотосинтезу, ріст дерев.
- ❖ Зміни теплового режиму:
 - ✓ підвищується температура ґрунту та нижніх шарів повітря,
 - ✓ активізуються мікробіологічні процеси, прискорюється **кругообіг поживних речовин.**
- ❖ Надмірне освітлення і тепло можуть бути шкідливими (посушливі регіони, дубові діброви – «водяні пагони»).
- ❖ Зрідження насаджень підвищує **проникнення атмосферних опадів на 7–8%.**

Задачі рубок догляду

Регулювання складу насаджень – відбір потрібних порід і дерев.

Задачі рубок догляду

Попередження природного зрідження та покращення санітарного стану

Задачі рубок догляду

Підвищення якості деревини для головної рубки.

Задачі рубок догляду

Прискорення росту дерев → скорочення терміну вирощування технічно стиглої деревини.

Задачі рубок догляду

Збільшення обсягу деревини з одиниці площі.

Задачі рубок догляду

Підвищення стійкості насаджень до несприятливих факторів (сніг, вітер).

Задачі рубок догляду

Формування типів ландшафтів – естетичні, рекреаційні та екологічні цілі.

Економічне значення рубок догляду

Сьогоднішнє значення:

- ✓ Деревина від рубок догляду – важлива частка заготівлі (Україна: 40%, разом із санітарними – до 60%).
- ✓ Перевищує обсяг деревини від головної рубки.

Перспективне значення:

- ✓ Покращення породного складу → більше цінних і продуктивних деревних видів.
- ✓ Підвищення якості деревини:
 - ✓ дуб: +16% крупних сортиментів,
 - ✓ сосна: +25%,
 - ✓ діброви: +20–25% ділової деревини,
 - ✓ сосняки: +15%.
- ✓ Підвищення фізико-механічних властивостей деревини.
- ✓ Таксова вартість деревини (на корені) у пройдених рубками насадженнях до 40% вище.

Економічні ефекти рубок догляду:

1. Додаткова деревина, яка без рубок йшла б у відпад.
2. Підвищення якості деревини та скорочення строків стиглості.
3. Збільшення прибутку з одиниці площі лісу.

